

Arishima Takeo

Một chùm nho

Dịch giả: Đinh văn Phước

Một chùm nho

Tác giả : Arishima Takeo

Người dịch : Đinh văn Phước

Tác giả :

Arishima Takeo sinh năm 1878 ở Tokyo. Gia đình giòng dõi Samurai (Satsuma Han, Kyusyu). Cha là quan chức cao cấp. Ông học trung học ở trường Gakushuin, lúc bấy giờ chỉ dành riêng cho giai cấp quý tộc. Tiếp tục học ngành Nông nghiệp ở Sapporo, rồi đi Mỹ du học. Sau khi về nước, Ông cùng với Mushanokoji Saneatsu, Shiga Naoya...sáng lập ra Tạp chí (Trường phái) Shirakaba. Năm 1916 thì cha mất, tiếp đến là vợ mất, một mình vừa nuôi ba đứa con vừa cặm cùi sáng tác. Văn niên, Ông yêu Hatano Akiko một người phụ nữ đã có chồng với một kết thúc bi thương, hai người cùng nhau tự vẫn vào năm 1923.

Một chùm nho được đăng trong Tạp chí Văn nghệ Nhi đồng Akai Tori (Con Chim đỏ) số tháng 5 năm 1920. Akai Tori có sự cộng tác của nhiều cây viết nổi tiếng như Kikuchi Kan, Akutagawa Ryunosuke v.v...

Sinh viên du học ở Nhật trong thập niên 1960 ai cũng biết đến chuyện ngắn này vì nó nằm trong tập 3, tập sách cuối cùng của bộ sách giáo khoa dạy tiếng Nhật lúc bấy giờ.

Người dịch :

Đinh văn Phước, sinh ở Phan Rang, hết tiểu học ở trường làng thì được cha

mẹ cho vào Saigon học tiếp. Cựu học sinh trường Pétrus Ký ban B. Đang học nữa chừng Chứng chỉ MG.P ở Đại Học Khoa Học thì được học bổng của chính phủ Nhật. Ở Nhật từ năm 1961, tốt nghiệp Kỹ sư Cơ Khí của Tokyo Kogyo Daigaku (Tokyo Institute of Technology) rồi đi làm. Nhập quốc tịch Nhật với tên Kato Fukukazu.

Hồi nhỏ tôi rất thích vẽ. Trường tôi theo học nằm ở khu Yamanote một vùng cao của tỉnh Yokohama. Vùng ấy có rất nhiều người ngoại quốc ở. Các Thầy và Cô của chúng tôi cũng toàn là người ngoại quốc. Mỗi ngày đến trường hay từ trường về, tôi đều phải qua con đường dọc theo bờ biển san sát những khách sạn và những hãng buôn của người ngoại quốc. Đứng bên đường ven biển mà nhìn, mặt nước xanh ngắt, nào là tàu chiến, nào là tàu buôn nằm san sát nhau, khói ứa ra từ những ống khói trên tàu, những sắc cờ các nước giăng khắp đây đó trên những cột buồm phấp phới trong gió. Cảnh tượng trông đẹp đến nhức mắt. Tôi thường đứng lặng ngắm những cảnh sắc đó và khi về, ngày nào cũng cố vẽ lại cho thật đẹp tất cả những gì tôi còn nhớ. Nhưng hộp phấn màu của tôi không có cái màu nước biển xanh biếc như trong suốt kia, cái màu đỏ sẫm sơn trên phần thân thuyền giáp với mặt biển của những chiếc thuyền buồm trắng. Nên dù cố gắng vẽ không biết đến bao nhiêu lần rồi, tôi cũng không tài nào tô nổi cái màu của phong cảnh mà tôi đã nhìn thấy.

Chợt tôi nhớ đến hộp phấn màu đồ ngoại hóa của đứa bạn cùng lớp. Hẳn cũng lại là người tây phương. Hẳn hơn tôi hai tuổi, cao đến nỗi tôi phải ngược lên mới thấy được mặt hấn. Hấn tên Jim. Hộp phấn của hấn là loại hàng ngoại quốc hảo hạng. Trong chiếc hộp làm bằng một loại gỗ thật nhẹ, mười hai cây phấn màu hình khối chữ nhật như những cây mực tàu nhỏ, được xếp thành hai hàng nằm sóng đôi. Màu nào cũng thật đẹp. Riêng hai

cây xanh đậm và đỏ sẫm thì đẹp một cách lạ lùng khó tả. Jim to lớn hơn tôi nhưng vẽ thì thua tôi xa. Nhưng mà sao tranh của hắn tuy xấu, thế mà hắn cứ tô phần màu của hắn lên thì trông thành ra một bức tranh thật đẹp. Tôi thấy ganh trong lòng về điều đó. Nếu tôi có hộp phấn màu ấy thì tôi sẽ vẽ được ngay cái màu thật của phong cảnh như đã trông thấy kia cho mà xem. Tôi nghĩ thế và thấy ghét hộp phấn màu của mình. Từ ấy tôi bỗng dưng ra thêm muốn khôn nguôi cái hộp phấn màu của Jim. Tính tôi lại nhát chỉ mơ ước trong lòng, chứ không dám hỏi xin ba má mua cho. Và cứ thế ngày lại theo ngày trôi qua.

Nay tôi không còn nhớ rõ lúc ấy là vào khoảng nào, nhưng có lẽ bấy giờ trời đã vào thu, vì tôi nhớ đã thấy có những chùm nho chín. Những ngày cuối thu sắp vào đông, trời trong thăm thẳm như có thể nhìn tới mãi vào khoảng không vô tận. Một buổi trưa trong trời, mọi người đang vui vẻ ngồi ăn bento chung với Cô giáo, riêng tôi ngay trong giờ cơm ngon lành ấy, lòng lại thấy bứt rứt, u tối không như bầu trời hôm ấy. Tôi ngồi thù người ra. Nếu có ai chú ý thì chắc có lẽ sẽ nhận ra sắc mặt tái nhợt của tôi. Tôi thấy tôi thêm muốn vô hạn hộp phấn của thằng Jim. Lòng thêm muốn dâng lên đến nghẹn cả tim. Và tôi nghĩ thầm, chắc thằng Jim cũng đoán biết được điều thêm muốn của tôi. Tôi ngược nhìn Jim, nhưng Jim trông không có vẻ gì khác. Hắn đang cười nói với đứa bạn ngồi bên cạnh. Nhưng mà sao cái cười của hắn trông như là cái cười của kẻ biết hết những điều tôi đang suy nghĩ. Những lời hắn nói với đứa bạn ngồi bên cạnh nghe như là: "Đề mày coi, thằng Nhật ấy thế nào cũng lấy cắp hộp phấn màu của tao". Càng nghĩ thằng Jim nghi tôi chừng nào, tôi càng không dẫn được lòng thêm muốn ấy. Gương mặt tôi có thể trông dễ thương, nhưng tôi là một đứa yếu đuối cả thể xác lẫn tâm hồn. Hơn thế tôi là đứa nhát gan, có điều muốn nói lại không dám nói, cứ để cho qua đi, nên ít được ai ưa và là đứa ít có bạn bè. Cơm trưa

xong, trong khi những đứa khác vui vẻ ra chạy nhảy đùa giỡn ngoài sân trường, thì tôi một mình ở lại lớp. Ngoài sân trời sáng lòa càng làm nổi lên cái tối lờ mờ của lớp học như chính cái tăm tối của lòng tôi. Tôi về chỗ ngồi. Nhưng sao mắt tôi, lúc lúc lại cứ liếc qua chỗ thằng Jim. Nếu mình đến mà dỡ cái nắp bàn đầy những lần dao cắt khoét nham nhở và những vết tay dơ đen áy lên, thì thế nào cũng thấy nào sách, nào vở, nào bảng đá và hộp phấn màu, trong đó sẽ có cây xanh đậm và cây đỏ sẫm... Tôi cảm thấy mắt tôi như đỏ gât lên, vội quay mặt đi, nhưng rồi ngay sau đó tôi lại không thể dằn nổi lòng thêm muốn, mắt lại liếc sang bàn thằng Jim. Trống ngực tôi đập thành thịch. Ngồi yên một chỗ nhưng trong lòng cứ rối lên như nằm mơ bị ma đuổi.

Tiếng chuông ken ken gọi vào lớp. Tôi giật mình đứng dậy. Nhìn qua khung cửa sổ tôi thấy bọn học trò đang cười giỡn chạy vội về chỗ phòng tiêu, rửa tay. Đầu tôi bỗng lạnh như nước đá, tôi loạn choạng đến bàn của thằng Jim, như người trong mơ tôi mở nắp bàn. Và như tôi tưởng tượng cuốn sổ tay nằm lẫn lộn với hộp đựng bút. Có cả hộp phấn màu mà tôi mơ ước. Tôi không biết lúc ấy tại sao tôi lại phải nhìn quanh quất để làm gì, nhưng liền sau đó tôi nhanh tay mở nắp hộp lấy hai cây xanh đậm và đỏ sẫm bỏ ngay vào túi quần, rồi chạy vội về chỗ sắp hàng để đợi Cô giáo.

Bọn chúng tôi được Cô giáo trẻ đưa vào lớp, mỗi đứa về chỗ của mình. Tôi muốn nhìn về mặt của thằng Jim nhưng không làm sao có thể liếc sang bên hướng ấy được. Nhưng hình như không có ai ngờ đến việc tôi đã làm cả. Tôi vừa như yên tâm, vừa như thấy khó chịu. Tiếng giảng bài của Cô giáo, người Cô mà tôi kính yêu nhất, vẫn vang mồn mồn một trong tai, nhưng tôi không hiểu được gì cả. Và tôi lại có cảm tưởng là Cô giáo lúc lúc lại nhìn tôi với con mắt là lạ.

Ngày hôm ấy sao tôi thấy tôi ngượng không dám nhìn thẳng vào mắt Cô

giáo. Cứ trong trạng huống như thế, một giờ học trôi qua. Tôi cứ ngỡ trong suốt cả giờ học ấy mọi đứa như cứ thì thầm với nhau điều gì.

Chuông ra chơi lại đổ. Tôi yên tâm mừng rỡ, thở phào. Nhưng, khi Cô giáo vừa mới ra khỏi lớp thì một đứa cùng lớp, cũng là đứa to lớn nhất và giỏi nhất lớp, gọi tôi:

- Ê, mày lại đây.

Hắn kéo cùi chỏ tôi. Tôi giật mình, run như những lúc lười biếng không chịu làm bài tập ở nhà mà bị Cô gọi trúng tên. Nhưng tôi nghĩ là tôi phải gắng giữ vẻ bình thường như không biết gì hết, cứ để mặc cho hắn lôi tôi ra góc sân.

- Mày lấy mấy cây phấn của thằng Jim có phải không? Đưa đây.

Vừa nói hắn ta vừa chìa bàn tay to lớn của hắn ra trước mặt tôi. Bị tra hỏi như vậy, tự nhiên tôi đâm ra bình tĩnh và nói đại.

- Đồ phấn màu đỏ, tao đâu có có.

Cùng với ba bốn đứa bạn Jim sấn lại bên cạnh tôi, nó giận run lên:

- Hồi trước giờ chơi tao đã kiểm kê hộp phấn, không có mất cây nào hết trơn. Mà sao xong giờ chơi lại mất hết hai cây. Giờ chơi không phải chỉ có một mình mày ở trong lớp đó sao?

Thôi không xong rồi. Máu dồn lên đầu, mặt tôi dường như đỏ gấc lên. Bỗng một đứa nào đó đứng bên cạnh cố thọc tay cho được vào túi quần tôi. Tôi cố hết sức chống cự không cho nó thọc tay vào, nhưng cường không lại dám bạn. Và từ trong túi quần tôi, hai cây phấn màu lòe ra cùng với mấy hòn bi chai và đồng chọi bằng chì.

- Nè, coi nè.

Bọn chúng trừng mắt nhìn tôi một cách khinh ghét. Người tôi run bắn lên, trước mặt tôi trời bỗng như xụp tối. Trời nắng tốt, các đứa khác đùa giỡn trong giờ chơi vui vẻ là chừng ấy, thế mà chỉ mình tôi đang chết điếng trong lòng.

Tại sao tôi lại làm như vậy. Thôi tôi không thể nào chuộc lại được lỗi lầm ấy. Tôi hư hỏng mất rồi. Tôi là một đứa nhát gan, càng nghĩ như thế tôi càng khổ sở, buồn tủi rồi bật khóc. Anh lớn nhất và giỏi nhất lớp nói với giọng vừa giận vừa ghét bỏ.

- Ê, mày đừng có hòng khóc dọa tui tao.

Mấy đứa xúm lại lôi tôi đi. Tôi cố không nhúc nhích nhưng chống cự không lại. Rốt cuộc tôi để mặc tui nó lôi xềnh lên cầu thang tầng hai, lên phòng Cô giáo mà tôi kính mến nhất.

Rồi thằng Jim gõ cửa xin vào. Từ trong phòng tiếng Cô giáo vọng ra dịu dàng: "Vào đi". Từ trước đến nay chưa bao giờ tôi lại thấy ngại như lần này, không muốn bước vào căn phòng này.

Cô giáo đang ngồi viết gì đó, thấy bọn chúng tôi xồng xọc vào, tỏ vẻ hơi ngạc nhiên. Nhưng sắc mặt Cô vẫn dịu dàng như mọi khi, đưa tay phải nhẹ đỡ bờ tóc cắt ngắn như con trai, xoa ngang cổ, nghiêng đầu nhìn chúng tôi hỏi có chuyện gì thế. Anh lớn nhất và giỏi nhất lớp bước tới phía trước thuật lại đầu đuôi câu chuyện tôi lấy hai cây phấn màu của thằng Jim. Cô giáo hơi biến sắc nghiêm nghị nhìn mọi đứa, nhìn gương mặt tôi đang đỏ khóc rồi hỏi tôi: "Có thiệt không". Câu chuyện quả thật là như vậy, nhưng trước mặt người Cô kính mến tôi xấu hổ, không làm sao nhận tội được. Tôi chỉ biết khóc to hơn để thay thế câu trả lời.

Cô giáo chăm chú nhìn tôi một hồi rồi quay sang nhỏ nhẹ bảo các đứa khác: "Thôi được, các em ra ngoài đi". mấy đứa bạn có vẻ bất mãn đi ra, thỉnh thoảng xuống cầu thang.

Khoảng một lúc, Cô giáo chẳng nhìn tôi mà cũng chẳng nói rằng, chỉ im lặng ngồi nhìn những móng tay của mình. Rồi Cô lặng lẽ đứng lên đến bên tôi, ôm chặt lấy vai tôi và nho nhỏ hỏi: "Thế em đã trả lại cho người ta chưa". Tôi gật đầu và ậm ừ thật dài như để trả lời cho Cô biết là tôi đã trả lại

rồi. Cô giáo lại bảo:

- Em có biết việc em làm là điều đáng xấu hổ lắm không?

Tôi chịu không nổi nữa, cả người run lên mà tôi không sao giữ nổi. Tôi cắn môi, cố cắn lấy môi để nén, nhưng tiếng khóc vẫn bật ra, nước mắt cứ tràn trụa, chỉ muốn chết phứt đi trong vòng tay của Cô giáo.

- Thôi em đừng khóc nữa, biết lỗi thì thôi. Hãy nín đi. Giờ tới, thôi em khỏi cần về lớp cũng được, cứ ở trong phòng Cô đi. Ngồi yên ở đây đấy nhé. Hết giờ học Cô sẽ trở lại nhé.

Cô vừa nói vừa kéo tôi về ngồi ở chiếc ghế trường kỷ. Ngay lúc ấy chuông gọi vào lớp lại rộn lên. Cô vói lấy tập sách trên bàn, nhìn tôi, rồi vội đến bên giàn nho bắt lên tầng hai, ngang ngoài cửa sổ hái một chùm nho tây, đặt lên đùi tôi trong khi tôi vẫn còn thút thít, rồi lặng lẽ đi ra.

Học trò vào lớp. Không khí huyền ảo ồn ào mới đó, bỗng rơi vào yên lặng. Tôi thấy lòng buồn vô hạn, khi không tôi làm Cô giáo buồn. Tôi không còn lòng dạ nào nghĩ đến việc ăn chùm nho kia mà chỉ biết ngồi khóc.

Tôi ngủ quên lúc nào không hay trong căn phòng của Cô. Bỗng có ai lay vai tôi, tôi giật mình mở mắt. Tôi thấy dáng người cao và hơi gầy của Cô giáo đang mỉm cười cúi xuống nhìn tôi. Sau giấc ngủ, lòng tôi dễ chịu lại, tôi như quên đi câu chuyện vừa xảy ra, thẹn thẹn cười đáp lại. Trong lúc bối rối ấy chùm nho như sắp rớt khỏi đùi, tôi vội chụp lấy, sức nhớ lại câu chuyện thấy xấu hổ, chẳng dám cười nữa.

- Thôi em, chẳng có gì mà phải buồn mãi như thế. Các bạn em đều về cả rồi, thôi em cũng về đi. Nhưng dù có chuyện gì đi chăng nữa, ngày mai thế nào cũng phải đến trường nhé. Không thấy mặt em, Cô sẽ buồn lắm đấy. Nhớ đi học nghe em.

Đoạn Cô lấy chùm nho lại, bỏ vào trong cặp cho tôi. Tôi ra về như mọi khi, đi qua con đường ven biển, nhìn phố xá, ngắm những chiếc tàu mà lòng

không thấy vui. Về nhà tôi ăn hết chùm nho một cách ngon lành.

Ngày hôm sau, tôi không làm sao muốn đi học. Tôi nghĩ nếu hôm nay được đau bụng thì hay biết mấy, được nhức đầu thì hay biết mấy, nhưng lạ thật chỉ mỗi ngày hôm ấy không có cơn bệnh nào hành tôi cả. Không biết làm sao hơn, tôi đành gượng gạo ra khỏi nhà, vừa đi vừa nghĩ chuyện đầu đầu. Tôi nghĩ chắc tôi không thể nào bước vào cổng trường nổi. Nhưng tôi lại nhớ đến lời Cô giáo ân cần dặn dò lúc tôi về, tôi bỗng muốn được gặp Cô tôi. Nếu tôi không đến lớp, chắc Cô giáo sẽ buồn lắm. Tôi chỉ muốn được nhìn lại ánh mắt thật hiền và dịu dàng ấy của Cô giáo. Và miên man trong những ý nghĩ đó, tôi bước qua cổng trường.

Tôi bỗng thấy thằng Jim như nóng lòng đợi ai ở đó. Thấy tôi, nó chạy a lại nắm lấy tay tôi, làm như là đã quên bằng chuyện ngày hôm qua, thân mật kéo tôi lên phòng Cô giáo, trong khi tôi hãy còn bối rối ngơ ngác lo lắng không biết còn chuyện gì sẽ xảy ra nữa. Tôi cứ ngỡ là lúc vào trường tôi sẽ bị chúng bạn xa cách, nhục mạ: "Nè, nè tụi bay, cái thằng Nhật ăn cắp, cái thằng nói láo nó đến kia kìa". Nhưng nay được đối đãi thế này, tôi thấy xôn xang. Khi nghe thấy tiếng chân của hai đứa chúng tôi, không đợi Jim gõ cửa, Cô giáo đã ra mở cửa đưa hai chúng tôi vào trong phòng.

- Jim này, em ngoan lắm biết nghe lời Cô dặn. Jim bảo em không cần phải xin lỗi em ấy nữa. Từ nay hai em hãy trở thành bạn tốt của nhau đi nhé. Hãy bắt tay nhau đi.

Cô tôi vừa mỉm cười vừa nói, bắt hai đứa chúng tôi đứng đối diện nhau.

Trong lúc tôi còn đang lưỡng lự không biết làm sao, thì Jim đã đến bên tôi, vui vẻ kéo tay tôi đang buông thõng và siết thật chặt. Tôi không biết làm gì để diễn tả nỗi sung sướng, chỉ biết đứng cười một cách e lệ. Nhưng Jim cười đáp lại một cách thân mật. Cô giáo mỉm cười hỏi:

- Thế nào, chùm nho hôm qua em ăn có ngon không?

Tôi đỏ mặt không biết phải trả lời làm sao hơn là thưa: "Dạ ngon".

- Thế thì để Cô cho thêm một chùm nữa nhé.

Đoạn, Cô giáo trong chiếc áo hàng lin trắng, rướn mình ra ngoài cửa sổ với tay hái lấy một chùm. Cô giáo, tay trái trắng muốt đỡ lấy chùm nho màu tím phủ đầy phấn trắng, tay phải cầm chiếc kéo bạc thon dài, cắt chùm nho làm đôi, nửa chia cho Jim và nửa chia cho tôi. Vẻ đẹp của những trái nho màu tím nằm xếp lớp lên nhau trên lòng bàn tay trắng muốt của Cô tôi, mãi đến nay tôi vẫn còn nhớ rõ.

Từ dạo đó, tôi dường như ngoan hơn và bớt nhút nhát.

Nay người Cô mà tôi yêu quý ấy không biết đang ở phương nào. Tôi vẫn biết là tôi không thể nào gặp lại được người, nhưng vẫn hằng ao ước có người ở bên cạnh. Và hàng năm cứ mỗi độ thu về, những chùm nho lại chín, màu tím lại phủ đầy phấn trông thật là đẹp. Nhưng tôi thì không tìm lại được lòng bàn tay xinh xắn trắng muốt như cầm thạch kia khi đỡ lấy chùm nho của người Cô mà tôi kính yêu ấy nữa.

Tokyo, Hino 11-2002

* Dịch từ nguyên tác trong Iwanami Bunko do Iwanami Shoten xuất bản.

Bản dịch này sửa lại từ bản dịch (năm 1967) đăng trong tạp chí Quê Hương số 20 của Hội Sinh Viên tại Nhật Bản.